

Шановні педагоги!

Серед сучасних напрямів освіти передбачено удосконалення виховного процесу, зокрема формування патріотизму, що в умовах воєнного стану в державі набуває особливої актуальності.

Бібліотека пропонує ознайомитися з матеріалом відомого академіка НАПН України, директора інституту проблем виховання Івана Беха.

Завітавши до бібліотеки інституту, ви зможете отримати потрібний матеріал та зробити ксерокопії або світлини.

Бех І. 10 приписів у вихованні патріотизму. Духовна сила патріотизму особистості / Іван Бех // Методист. –2020.-- №11-12. – С.30-47.

Передмова.

Феноменологію патріотизму можемо характеризувати як соціальне явище, а його внутрішню структуру в сутнісних показниках, що реально проявляються в поведінці, діяльності й спілкуванні особистості. Пропонується авторське визначення патріотизму як безумовного і високосмислового почуття-цінності, яке характеризує ставлення особистості до народу, Батьківщини, держави та до самого себе. У цьому визначенні увага звертається на безумовний і високосмисловий аспекти цього почуття. Безумовність означає, що почуття патріотизму не може ґрунтуватись на зовнішньому підкріпленні у формі певних заохочень чи осуджень. Воно повинно само собою мати спонукальну потенцію до відповідного діяння, бути самозначущим. Високосмисловий аспект почуття патріотизму не пов'язується з нижчими, буттєвими потребами часто утилітарної спрямованості, а з вершинними життєвизначальними орієнтирами особистості. Практично значущим для педагогів є комплекс положень, на яких їм слід організовувати процес виховання патріотизму. Такі положення

ґрунтуються на глибинних психологічних механізмах, які входять до структури педагогічних прийомів і тому виявляються досить ефективними у виховному плані. Враховуючи специфіку почуття патріотизму як цінності, що об'єднує малу групу, громаду, суспільство, пропонуються певні наукові позиції, спрямовані на таку єдність.

Зміст статті (стисло)

Почуття патріотизму на макрорівні

Серед цінностей, з якими суспільство пов'язує подальші прогресивні зміни, патріотизм особистості виявляється пріоритетом. Запит на цю цінність закономірно став лейтмотивом концепції Нової української школи, де патріотизм має стати провідним атрибутом сучасного випускника.

З проблемою патріотизму ми входимо в найчутливішу сферу особистості, у її справжню духовність. Для реалізації заявленої проблеми в нашій педагогіці склались серйозні передумови.

Теоретичні умови патріотичного виховання громадян закладені в працях Василя Сухомлинського. Зміст і принципи патріотичного виховання української молоді висвітлювались Григорієм Ващенко.

Найсильніше почуття людської єдності.

Базовими складниками почуття патріотизму доцільно вважати: любов до народу, Батьківщини, держави; діяльнісна відданість Батьківщині; суспільно значуща цілеспрямованість; моральна стійкість; готовність до самопожертви; наявність почуття власної гідності. Інноваційним методом компонентної структури патріотизму є включення до неї почуття гідності.

Любов у структурі патріотизму.

Патріотизм як комплексне почуття-цінність виникає під впливом духовно-морального, громадянського, національного виховання. Неможливо любити свій народ, вітчизну, не люблячи своїх рідних і близьких, малу батьківщину. Тому має відбуватися доцільне

поєднання в часі й виховання почуття патріотизму, і цілої низки почуттів-цінностей, на які спрямовані вищезгадані види виховання. Патріотизм є глибоким людським почуттям. Однак воно набуває вищого сенсу, коли стає замкненим лише у внутрішньому світі особистості, а діяльним, тобто прориванням до зовнішнього втілення, до вчинку, патріотичної поведінки.

Патріотизм – це дія особистості в теперішньому, але неодмінно має передбачати майбутнє.

Патріотизм корелює з моральною відповідальністю особистості як за нинішню національно-державну ситуацію, так і з відповідальністю перед минулими поколіннями, перед героями, які утверджували державу, національну самосвідомість і патріотизм. Осягнення вихованцем почуття патріотизму має відбутися у формі духовно-моральної антиномії (опозиції): «Ти патріотично недосконалий – Ти патріотично досконалий».

Сходження особистості, що зростає, до патріотизму як духовної цінності має відбуватися в процесі відтворення нею власних елементарних діянь які є в її досвіді, і усвідомлення їх прообразами надбань розвиненої патріотичної спрямованості, перетворення їх у символи вищих цінностей.

Проблема патріотизму багатопланова; тож тільки об'єднавши зусилля держави, суспільства й освіти, можливо досягти відчутних успіхів у її вирішенні.

Далі у статті надається низка наукових пропозицій, які мають ціннісно супроводжувати процес національно-патріотичного виховання молоді.

Пізнавальний (або когнітивний) етап

Пізнавальний етап у розвиненій формі передбачає розгортання переконувального діалогу вихователя і вихованця на засадах партнерства, справедливості, взаємоповаги у висловленні суджень щодо соціально значущих чи несхвальних норм і вимог. Тому методичним правилом для вихователя має стати розкриття тієї чи духовної цінності у контексті відповідного полярного утворення. Наприклад, чуйність – черствість, щедрість – скупість тощо.

Емоційно-ціннісний етап

Вихователь має дати вихованцям необхідні знання з огляду на мету емоційно-ціннісного етапу. Емоцією називають переживання людиною свого ставлення до того, що вона пізнає і робить. А переживання – це процес внутрішнього перебігу чогось приємного чи неприємного у формі хвилювання.

Компонент довільного імпульсу (поштовху)

Довільний поштовх, це вияв духовної рішучості як вольової якості. Із цією метою вихованець працює над розщепленістю своїх прагнень, потягів, інтересів. Тому педагог має забезпечити процес зосередженості (замкненості) вихованців на єдиній меті – долучення до певної духовної цінності.

Поведінково-практичний етап (від прaxis – дія)

Перебування вихованця на цьому етапі має бути свідченням того, що у нього сформована готовність втілювати привласнену духовну цінність у практичній, поведінковій сфері (і він за певних умов це здійснює). Цей акт називатимемо духовним вчинком. Тож педагог має створювати ситуації для вправлення вихованця у різноманітних вчинках.

Самоціннісний етап

Практичне розгортання означеного етапу має виступити як супровід поведінково-практичного. Змістовим центром самоціннісного етапу є поняття «самоцінність» як якісне етико-психологічне ставлення особистості до самої себе (самоставлення).

Завершують статтю 10 приписів, які покладаються в технологічну основу виховання патріотизму.

Бібліотека ОІППО

Квітень 2025 р.